

Андрій КОНДРАТЮК

Таємниця дерева

На вулиці Кобзарській, побіля Інституту геронтології посеред а геть струхлявілого пенька стовбур чималого деревця заснувався, укоренився. Зупинився, улицю переходячи, і я. Да й загадка умить ізродилася, станула надо мною. Чи деревце із матірнього корінця росточок пустило, а чи насінина у струхлявілий пеньок потрапила. Птаха або вітер принесли. Хто скаже. Дерево мовчить, у собі таємницю твердо тримаючи.

Мимо переходить одна жінка. Завертаю її увагу на деревце і питаюся:

— А що се за дерево? Бересток?

— Як листя випустить, то розпізнати можна буде. А за голим гіллям як розпізнаєш... — тільки й відказала вона.

Чоловик з тим переходить. Те саме у нього запитую. Він розважливо відказує:

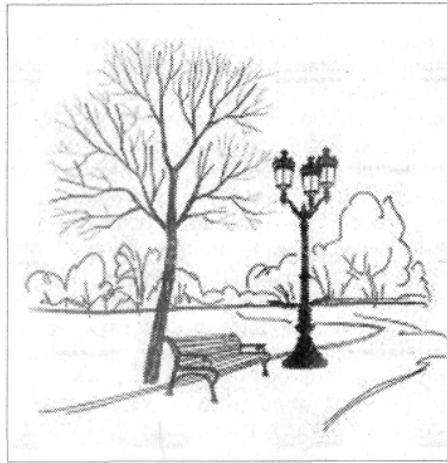
— А ні. Це не бересток. Це клен. Є клен польовий, а і є клен лісовий...

Чорне деревце в тремкім очікуванні зеленого твердо мовчки береже, не виказує свою таємницю.

Безверхий дуб

Казали колись, научали мене наші Батько. Щоб яблуня омолоджувалась і добре родила, треба поодаль до окола обкопувати її хвости корінчиків відрізати.

Тепера от гинча мода пішла. Куди не глянь, верхи дерев відчикрижують. У парку ось старім знаменитім за один рік тільки скільком деревам тії верхи познімали. Але мені особливо жалько могутнього шатристого дуба. Йому сотні а сотні, може, літ. До половини верха зняли. Стало ясно коло дуба. Як пригледівся я, то і тут ціл проглядається. «Ціль ця да яр ця». Коло дуба спортивний майданчик облаштували. І по суботах тут м'яча футбольного ганяють. Котрі старші, підтоптанці, а котрі й молодші є. Є з животика-

спливає час. Сива намітка туману тоншає, відтак розсіюється. Здогад нагортається: десь за пагорбом сходить Сонце. Доокіл світліє. Так виразно стає видно, як старі дерева струшують із себе дрімоту. Випростуються у поранковій ясності. Вказуючи молодому світові темнокорими стовбурами ваготу перейдених літ.

Плата за сонячну радість

Упочатку березня незвично потепліло. Ясне сонечко пригріло, землю приголублило. Бруньки на деревах розпухати почали. А бузкові бруньочки то й листочки ніжно зелені викинули, до світа спрямували.

А от цієї ночі морозець ік землі припав, — 2°C. Молоді бузкові листочки а геть почорніли. Як жалько. Чи й відійдуть. Отака плата на цім грішнім світі за передчасну, за дочасну сонячну радість.

Сонце при дорозі

Якось на схилі літнього ясного дня ми із сестриним онуком їхали, поверталися в авто зі столиці у свій західний край. І ось перед нами на однім згірку за обрій сідало, ховалося велике, червоне Сонце, поклавшись аж на півтраси. І ска-

Це був поважний і мудрий кіт. Коли після прохолодної весни землю приголубливало ясне тепле сонечко, рудий кіт розкішно улягався на осонні, вигрівав собі спершу черевце, розтопіривши і лапки, з тим перевертанні одного бока, бока другого і спинку. У дворі кіт походжав стачно і тихо. Там сторожував прив'язаний на ланцюгові і дворовий собака. Собака мав дерев'яну будку. Кіт дружив із псом. І вільно заходив у його будку, й одпочивав собі там, скільки йому заманеться. Інколи вони лежали собі поряд. Може, і гутірку поміж собою вели. Тільки мови ми їхньої не знаємо.

Але мав сей рудий кіт велику потаємну пристрасть. Він аж надто полюбляв ловити дрібних пташок. Причаюється собі тихо десь на причілку, де й горобці полюбляють скакати. Горбець і не зогледиться, як у котячих пазурцях опиниться необачний. Що цікаво, кіт птахами не смакував, він тільки шийку їм перечавлював.

Горобці горобцями собі — птахи вільні. Але якщо квочка курчаток виведе да прогулюється із ними у дворі, у змиг ока одне за одним попережавлює. І так шороку. Скільки і не напоумлювали рудого, що так чинити не годиться, — як горохом об стіну.

І хатній людський присуд визрів одностайний. Тричі хазяїн упакував ката у мішок і ровером відвозив його за двадцять верств у заріччянські лісові пущі. Але кожного разу через два дні забрюханий кіт сидів на порозі й умивався право лапкою к Сонцю.

І тоді сказала хазяйка. Якщо так, то більше ката за Ріку не відвозитимемо. Уберігають курчат од котячого ока, поки вони й не подоросліють, у пір'я не увійдуть. А горобці нехай начуваються собі. Птахи вільні.

Котик прогулюється

Улікарнянім дворику. О порі вечірній стемнілій прогулююсь алейками поміж деревами. І котик до мене пристав. Також прогулюється зо мною. Куди я, туди й він. З кілометр, може, поволень-

А тепер ця жінка удалася до іншого способу жебракування. Вона виводить на алейку у парку великого чорного суцільно кошудлатого породистого пса. Напоказ. І зупиняє кожного перехожого. Щоби подав пожертву на утримання породистого собаки. Зупиняються люди молодшого віку. Хлопці та дівчата глядять за шерстю собаку, фотографуються з ним. І покладають жінці уже не копійки, а гроші паперові. Жінка від задоволення усміхається.

Якось із одним знакомцем стали ми про цю жінку і собаку говорити. Знакомец сказав, повідав мені, що жінка ця не самотня. У неї двоє синів. Коло них вона і живе. Один такий собака у них був пропав. То син поїхав у Львів і укупив оцього за великі гроші. «То, виходить, що вони не зовсім убогі»... — висловився я. «Так, — сказав чоловік. — Але це уже заробіток жінки».

Собача пам'ять

Давно колись розказував мені один знайомий добродій-бородій, і таку потішливу пригоду переповів. Що був у нього маленький кімнатний цуцик. Дуже ніжне і лагідне сотворіння. Щойно добродій з вулиці повертався і двері квартири одчиняв, як цуцик уже й біг із кімнати йому навстріч да й лашився.

Аж то сталося. Добродій надумав свою кудряву бороду зістригти. Поголився гладенько. Як двері своєї квартири одчинив у такій іпостасі, то цуцик не упізнав хазяїна, і з усієї сили зачав скавуліти і кидаться на нього кусаться. Сприймавши, звісно, свого благодійника за квартирного грабіжника.

У сусідньому дворі, що до нього у селі я ходжу по воду, на ланцюгові при стіні хліва бігає, кружеляє рудої масті дворовий пес. Іще надто молодий. Хоча і не підліток уже. За многотою стрічей ми і подружилися. Сей пес дуже любив, аж карі очі його зволожувалися, коли я палицею масажував його хребта. Він уважав мою чорну палицю за одухотворену істоту.

Коли після піврічної зимової відсутнос-

ми, а є і худючі, як тичка. Але з усього видно, що і ті, й ті — крутії. Під час розважальної гри матюкаються на всю витяжку. Дуб їм майданчика затінював, тому і зняли йому голову. Коли я при нагоді завернув на те увагу одному перехожому, то промовив у розмислах сей чоловік: «Казав мій дід, що верха дереву стинати, все одно, що людині голову відрізувати».

Але пощо знамениті столітні дуби. Як оньо і благословенні старокиївські пагорби роздовбують і свої хороми у них садовлять. Злодіям у законі закон не писаний.

І ми біленькі

Усаду. Поміж дорослими стовбуристими деревами і маленькі деревця засіли, примостилися. Навесні усі дерева ясно вибілили аж до гілля. Й маленькі деревця у світлім сонці лагідно осміхаються, промовляють своїм стовбуристим побратимам і цілому світові: «Ми хоча й маленькі, але також біленькі...».

Така холодна зелень

Рання цьогоріч весна. Я і не пам'ятаю такої. Щоби у середині квітня да сади біло зацвіли й усі дерева ніжно зазеленіли. А тепера от похолодніло. Дивлюсь на рідку прозору зелень у парку доокола, а від неї холодом віє. Незвично так.

Ранок у старому парку

На прогулянку до старого парку виходжу зарання. Легеньким сивим туманом оповите тихе передмістя. Доокіл іще уповні зо сну не пробудився. Поодинокі тільки перехожі ведуть своїх собак на прогулянку. Видно і чутно, як у старому парку під ваготою пам'яті іще сплять, дрімують чорні дерева. Й Тичинине ураз наблизилось: «Ви знаєте, як сплять старі гаї? — Вони все бачать крізь тумани».

У повільній ході минають хвилини,

зав, промовив тоді водій:

— А якийсь на Варшавській трасі за Ковелем таке ось Сонце було поклатося на цілу дорогу...

І сестрин онук також ізгадав. Як одного разу перед ним прямісінко на дорозі був поклатося великий червоний Місяць, що виткнувся із-за обрію.

Весняні акварелі

Така рання весна. Що зими наче й не було. Але нерівна. Удень 20 градусів тепла, а через три години увечері уже повний нуль.

Та яснішають дні високої прозорості. Такого не буває о жодній іншій порі року. З висоти Володимирської гірки як виразно акварельно проглядається і острів Рибальський, і Поділ, і Задніпровська долина. Доми застигли, стоять, як намальовані. Доми колишні приземкуваті, що ік землі елеґійно попріпадали, і висотні сучасні, що усілякову елеґію зневажили, а одне лиш запусаганя і агресію випромінюють у світ широкоий. На поверхах ряди вікон окреслюються ясно. Десь удалині серед домів зблисне світло. Бані церков благоговійним золотом у позір покладаються. Ряхтять дальній небосхил. На Ріці виразно бурунються брижки. На нижній терасі підліток велосипедом переїжджає, як у стереокіно. Голі іще чорно дерева й не ворухнуться гіллям своїм. І найменша гілочка свогого знака у простір подає. Ялини густу зелень поважно нагнули. В голубих небесах уламки білих хмар нерухомо зависнули. Весняні акварелі.

Кіт — ловець птахів

Сей рудий суцільно кіт був, не сказати б, що дуже старий, але уже в літах. Це був дуже ніжний кіт. Він лащився не тільки до усіх хатніх, але і до сусідів-приходьків, якщо вони приходили на посиденьки часто. Уже за своїх мав. Коли хазяїн був ізламав собі ногу, і йому сильно боліло, то кіт умощувався коло рани, і біло улєкшувався.

ки за хвилин двадцять наверхав. І котик од мене не відставав. Свої ніжки зміцнював. А коли я сходами у лікарню спрямувавсь, то він провів мене аж до дверей. Коло дверей ми і попрощалися. До наступної прогулянки.

Коти на плотах

Я давненько запримітив, завважив. І це така вирізнявано осяйна картина. Коти на плотах.

Іще наша хутірська чорно-біла ряба кішечка на схилі літнього дня полюбляла усідатися на дворовім плотуку і в тихім зачаєнім заворожінні наслуговувати елеґію хутірського вечоріння.

Уже у селі мойого двора обходять аж п'ятеро різної масті сусідських котів. Інколи котрийсь і сторожує на порозі, коли мене удома нема. До рук вони, звісно, не йдуть. Але золота нитка приятелювання, єднання у просторі бринить. Інколи зі свого убогого пожиточного щось і для них у двір виношу. Риб'ячі голови, тельбухи і кістки. За них вони поміж собою і у бій стають. Перемагає, звісно, сильніший.

А іще полюбляють сі коти походжати по верхівках штахетин, круглячків. Із однієї на другу граційно переступаючи, тішачись своїм досконалим жонглюванням. А потім і усідаються на огорожі у перепочинкові.

А коли одного літнього ранку я їхав у маршрутці до міста, то в якомусь селі забачив дивну картину. На плотуку рівним рядочком, одне проз одне, сиділи аж семеро котів. Зійшло і займалося велике червоне сонце. Коти вітали його. І у скісних життєдайних променях мружились у розкошуванні.

Гроші заробляє собака

Цю похилого віку жінку я пам'ятаю віддавна. Раніше вона із кварталюкою жебракувала при вході до монастиря. Звідтоді ми уже і вітаємося. Очевидно, пожертви там накапували мізерні, копійчані.

ті я заявлявся на вулиці у селі, сей рудий пес віддалеки завважував мене, радісно кружеляв хвостом, приязненно запрошувально повискував у передчутті нової давно очікуваної стрічі.

Але не визнавав сторожовий пес курей, які тихцем походжали у дворі, занурючись ік землі і визбираючи свою дрібну поживу. Й коли котрась курка наближалася до його заглиблено витопаного півкруга, пес мало не з ланцюга зривався. Такою агресією до ніби сумірної птахи спалахував.

— А чому ваш рудий на курей ока не має? — запитав я якийсь хазяїнового сина.

— Бачите, — відповів роз'яснюєчє молодик. — Як був цей пес малим цуценям, то кури полюбляли клювати його. От він і запам'ятав.

І подумав я. Яка тривка собача пам'ять.

Мурашина окупація

Колись давно, а і на хуторі не зовсім іще давно, такого засилля мурах й гинчої шкідливої комашні для городніх рослин і саду іще не водилося, як тепера у селі завелось.

Пригадую. Як ми товар у далекі повоєнні роки на Наталії пасли, то коли натрапимо на піщаним котрімсь згірку на заснований стоячим піреем горбик-мурашник — то це уже дивина була.

А тепера мій город у селі, вважає, суцільний мурашник. Щойно помідори чи капуста висадив, не встиг підлити кілька разів, як під кожною рослиною уже й мурашник витворився. Мурахи засіли під кущами і на кущах смородини, зграями сюди-туди курсують по стовбурах яблунь, вишень, слив. А молоді капустяні личочки уже продірявлені. Кажуть, якась блоха вполуталася. Затим і білі метелики закружеляють над капустою. Іще тля спокою моїм коханим деревцям не дає. Суцільна напасть. Але найдошкульніші у цім лютім нападі — мурахи.

Біля дровітні грубе соснове поліно лежало. Підняв я його та й вирішив розрубати при колоді. Одне порошно посипалось. Суцільний мурашник. Мурашина окупація.